

Téma 6 - Stvoření

Úvod

Význam pravdy o stvoření spočívá v tom, že stvoření „je základem všech Božích plánů spásy; (...) je počátkem dějin spásy, jež vrcholí v Kristu“ (Kompendium, 51). Jak Bible (Gn 1, 1), tak Krédo začíná vyznáním víry v Boha Stvořitele.

Na rozdíl od jiných velkých tajemství naší víry (Trojice a vtělení) je stvoření „první odpověď na základní otázky člověka po vlastním původu a vlastním cíli“ (Kompendium, 51), které si člověk klade a na něž může také částečně odpovědět, jak ukazuje filozofické myšlení a mýty o původu světa v náboženské kultuře mnoha národů (srov. Katechismus, 285). Nicméně specifičnost pojmu stvoření byla pochopena až s židovsko-křesťanským zjevením.

Stvoření je tedy tajemstvím víry a současně pravdou dosažitelnou přirozeným rozumem (srov. Katechismus, 286). Toto jedinečné postavení víry a rozumu činí ze stvoření vhodný výchozí bod pro evangelizaci a dialog (jak činil již svatý Pavel v Areopagu v Athénách (Sk 17, 16–34)), ke kterému jsou křesťané – zvláště v dnešní době –¹ voláni.

Obvykle se rozlišuje mezi stvořitelským aktem Boha (*creatio active sumpta*) a stvořenou realitou, která je plodem takové božské činnosti (*creatio passive sumpta*).² Na základě tohoto schématu vyložíme dále hlavní dogmatické aspekty stvoření.

1. Stvořitelský akt

1.1. „Stvoření je společné dílo Nejsvětější Trojice“ (Katechismus, 292)

Zjevení představuje stvořitelskou činnost Boha jako plod jeho všemohoucnosti, jeho moudrosti a lásky. Stvoření bývá připisováno zvláště Otci (srov. Kompendium, 52), spása pak Synu a posvěcení Duchu svatému. Díla Trojice ad extra (z nichž první je stvoření), jsou zároveň společná všem Osobám, z čehož vyvstává otázka ohledně specifické úlohy každé Osoby při stvoření, neboť „každá božská osoba vykonává společné dílo podle své osobní vlastnosti“ (Katechismus, 258). V tom spočívá smysl tradičního připisování podstatných atributů (všemohoucnosti, moudrosti, lásky) stvořitelskému jednání Otce, Syna a Ducha svatého.

V Nicejsko-cařihradském vyznání víry vyznáváme víru v „jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe a země“; „v jednoho Pána Ježíše Krista (...) skrze něhož všechno bylo stvořeno“; a „v Ducha svatého, Pána a dárce života“ (DH 150). Křesťanská víra proto hovoří nejen o stvoření *ex nihilo*, z ničeho, které naznačuje všemohoucnost Boha Otce, ale i o stvoření učiněném Boží inteligencí a moudrostí – *Logos*, z něž všechno povstalo (Jan 1, 3) – a o stvoření *ex amore* (GS 19), plodu svobody a lásky, které jsou Bůh sám, Duch svatý, který vychází z Otce a ze Syna. Věčné vycházení Osob je pak v základu jejich stvořitelského konání.³

Jako není rozpor mezi jedinečností Boha a jeho bytím ve třech osobách, tak si neprotiřečí jedinečnost stvořitelského počátku s rozdílností způsobů jednání každé z Osob.

„Stvořitel nebe i země.“

„Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.“ Tato první slova Písma obsahují tři tvrzení: věčný Bůh dal počátek všemu, co existuje mimo něho. Pouze on je Stvořitel (sloveso „stvořit“ – v hebrejštině „*bara*“ – má vždy jako subjekt Boha). Všechno, co existuje (vyjádřeno rčením „nebe i země“), závisí na tom, který mu dává bytí“ (Katechismus, 290).

¹Vedle mnoha dalších promluv srov. Benedikt XVI., *Promluva k členům římské kurie*, 22–XII–2005; *Víra, rozum a univerzita* (Promluva v Řeznu), 12–IX–2006; *Anděl Páně*, 28–I–2007.

²Srov. sv. Tomáš Akvinský, *De Potentia*, q. 3, a. 3, co.; Katechismus se řídí stejným schématem.

³Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Super Sent.*, kniha 1, d. 14, q. 1, a. 1, co.: „Jsou příčinou a důvodem vycházení tvorů.“

Pouze Bůh může tvořit ve vlastním smyslu toho slova,⁴ tedy dát vzniknout věcem z ničeho (*ex nihilo*), a ne z něčeho již předem existujícího; k tomu je zapotřebí aktivní nekonečné moci, která přísluší pouze Bohu (srov. Katechismus, 296–298). Je tedy správné připisovat stvořitelkou všemohoucnost Otci, neboť on je v Trojici – klasicky vyjádřeno – *fons et origo* [pramen a původ], tj. Osoba, z níž vychází ostatní dvě Osoby, počátek bez počátku.

Křesťanská víra říká, že základní rozdíl v realitě je ten, který existuje mezi Bohem a jeho tvory. To bylo něčím novým v prvních staletích, kdy polarita mezi hmotou a duchem vedla k vzájemně neslučitelným vizím (materialismu a spiritualismu, dualismu a monismu). Křesťanství tyto formy rozbilo, a to především tvrzením, že hmota (stejně jako duch) byla stvořena jediným transcendentním Bohem. Později rozvinul sv. Tomáš metafyziku stvoření, která popisuje Boha jako samotné subsistující Bytí (*Ipsum Esse Subsistens*). Coby prvotní příčina je vůči světu zcela transcendentní a zároveň je na základě participace svého bytí niterně přítomný ve stvořených věcech. Ty pak ve všem závisí na tom, který je původcem jejich bytí. Bůh je *superior summo meo* [vyšší než to, co je ve mně nejvyšší] a současně *intimior intimo meo* [hlubší než to, co je ve mně nejhlubší] (Sv. Augustin, Vyznání, 3, 6, 11; srov. Katechismus, 300).

„Skrze nějž všechno bylo stvořeno.“

Sapienciální literatura Starého zákona představuje svět jako plod Boží moudrosti (srov. Mdr 9, 9). „Svět není plodem žádné nutnosti, slepého osudu nebo náhody“ (Katechismus, 295), ale má v sobě srozumitelnost, kterou lidský rozum svou účastí na světle božského Rozumu může pochopit, ne bez námahy a v duchu pokory a úcty k Stvořiteli a jeho dílu (srov. Job 42, 3; srov. Katechismus, 299). Tento vývoj dosahuje svého plného vyjádření v Novém zákoně, který ztotožňuje Syna, Ježíše Krista, s Logem (srov. Jan 1, 1nn) a říká, že moudrost Boží je Osoba, vtělené Slovo, skrze nějž všechno povstalo (Jan 1, 3). Svatý Pavel tento vztah stvořených věcí ke Kristu vyjadřuje vysvětlením, že všechno bylo stvořeno v něm, skrze něho a pro něho (Kol 1, 16–17).

Na počátku vesmíru se tedy nachází stvořitelský rozum (srov. Katechismus, 284).⁵ Křesťanství má od počátku velkou důvěru ve schopnost lidského rozumu poznávat, a zároveň obrovskou jistotu, že rozum (vědecký, filozofický atd.) nikdy nemůže dojít k závěrům protiřečícím si s vírou, protože obojí má stejný původ.

Nežádka se lze setkat s lidmi, kteří nastiňují falešná dilemata, jako je např. otázka stvoření a evoluce. Správná epistemologie [teorie poznání] ve skutečnosti nejenže rozlišuje mezi oblastí přírodních věd a oblastí víry, ale zároveň uznává filozofii jako nutný zprostředkovací prvek, neboť vědy se svými vlastními metodami a předměty zkoumání nepokrývají celou oblast lidského rozumu; a víra, která se týká toho stejného světa, o němž mluví vědy, potřebuje filozofické kategorie, aby mohla být formulována a mohla vstoupit do dialogu s lidským rozumem.⁶

Je tedy logické, proč církve od počátku hledá dialog s rozumem: s rozumem, který si je vědom své stvořené povahy, neboť si nedal sám sobě existenci, ani nemůže plně nakládat se svou budoucností; s rozumem, který je otevřený vůči tomu, co ho přesahuje, v konečném důsledku vůči Rozumu, který je počátkem všeho.

Paradoxně rozum uzavřený do sebe, který věří, že v sobě může nalézt odpověď na své nejhlubší otázky, nakonec skončí u tvrzení o nesmyslnosti existence a u neuznání pochopitelnosti toho, co je skutečné (nihilismus, iracionalismus atd.).

---

⁴Proto se říká, že Bůh nepotřebuje k tvoření nástroje, neboť žádný nástroj v sobě nemá nezbytnou nekonečnou schopnost tvořit. Odtud také, když se např. hovoří o člověku jako tvůrci, či že je dokonce schopen podílet se na stvořitelské moci Boha, není výraz „tvůrce“ použit ve smyslu analogickém, ale metaforickém.

⁵Tento bod se často objevuje v učení Benedikta XVI., např. v homilii v Řezně z 12. 9. 2006; v promluvě ve Veroně 19. 10. 2006; při setkání s klérem římské diecéze 22. 2. 2007; atd.

⁶Jak scientistický racionalismus, tak nevědecký fideismus musí být opravovány filozofií. Rovněž je třeba se vyhnout mylné apologetice toho, kdo vidí mylné shody a hledá v údajích, které poskytuje věda, empirické potvrzení nebo důkaz pravdy víry, zatímco se ve skutečnosti jedná, jak jsme již řekli, o údaje, které přísluší jiným metodám a disciplínám.

„Pán a dárce života“

„Věříme, že svět pochází ze svobodné vůle Boha, který chtěl, aby se tvorové podíleli na jeho bytí, na jeho moudrosti a na jeho dobrotě: ‚Pane, stvořil jsi všechno, z tvé vůle to povstalo‘ (Zj 4, 11). ‚Dobrotivý je Hospodin ke všem a soucit má se všemi svými tvory‘ (Ž 145, 9)“ (Katechismus, 295). Následně „stvoření všešlé z Boží dobroty má na této dobrotě účast („A viděl Bůh, že je to dobré... velmi dobré“: Gn 1, 4. 10. 12. 18. 21. 31). Vždyť Bůh chtěl stvoření jako dar člověku“ (Katechismus, 299).

Tento charakter dobroty a svobodného daru dovoluje odhalit ve stvoření působení Ducha svatého – který se „vznášel nad vodami“ (Gn 1, 2) –, Osoby, Daru v Trojici, Lásky subsistující mezi Otcem a Synem. Církev vyznává svou víru ve stvořitelské dílo Ducha svatého, dárce života a pramene všeho dobra.⁷

Křesťanské tvrzení o božské stvořitelské svobodě umožňuje překonat omezenost jiných vizí, které vkládáním nutnosti do Boha nakonec končí u fatalismu či determinismu. Neexistuje nic „uvnitř“ ani „vně“ Boha, co by ho nutilo tvořit. Jaký cíl ho k tomu tedy vede? Co zamýšlel, když nás stvořil?

1. 2. „Svět byl stvořen k slávě Boží“ (1. vatikánský koncil)

Bůh stvořil všechno ne proto, aby „zvětšil svou slávu, ale proto, aby ji ukázal a sdělil“ (sv. Bonaventura, *Sent.*, 2, 1, 2, 2, 1). 1. vatikánský koncil (1870) učí, že „ve své dobrotě a svou všemohoucí silou stvořil z ničeho zároveň jak duchové, tak tělesné tvory, ne kvůli tomu, aby zvětšil svou blaženost, ani aby dosáhl své dokonalosti, nýbrž aby ji ukázal skrze dobra, která udílí svým tvorům“ (DS 3002; srov. Katechismus, 293).

„Boží sláva záleží v tom, že se uskuteční toto zjevení a toto sdílení jeho dobroty, neboť kvůli tomu byl stvořen svět. Učinit, ‚abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista‘, byl dobrotivý plán jeho vůle, ‚proto, aby se vzdávala chvála jeho vznešené dobrotivosti‘ (Ef 1,5 –6). ‚Vždyť slávou Boha je živý člověk a životem člověka je patření na Boha‘ (sv. Irenej, *Adversus haereses*, 4, 20, 7)“ (Katechismus, 294).

Na rozdíl od dialektiky protikladných principů (jako tomu je u dualismu manichejského typu a také u monisticko-hegelíanského idealismu) není tvrzení, že sláva Boží je cílem stvoření, negací člověka, nýbrž nezbytným předpokladem jeho realizace. Křesťanský optimismus má své kořeny ve společném vyvýšení Boha i člověka: „Člověk je veliký pouze tehdy, je-li Bůh veliký“. ⁸ Jedná se o optimismus a logiku, které potvrzují absolutní prioritu dobra, nejsou však proto slepé vůči zlu ve světě a v dějinách.

1. 3. Uchovávání a prozřetelnost. Zlo

Stvoření se neomezuje jen na počátek; „Po stvoření Bůh neponechal své tvorstvo jeho osudu. Nedává mu jen bytí a existenci: v každé chvíli mu uchovává bytí, dává mu schopnost jednat a vede ho k jeho cíli“ (Katechismus, 301). Písmo svaté srovnává toto působení Boha v dějinách se stvořitelskou činností (srov. Iz 44, 24; 45, 8; 51, 13). Sapienciální literatura jasně formuluje působení Boha, který udržuje své tvorstvo v bytí. „A jak by mohlo cokoli trvat, kdybys ty to nechtěl, anebo být zachováno, kdybys to nepovolal k bytí?“ (Mdr 11, 25). Svatý Pavel jde ještě dál a připisuje toto uchovávající působení Kristu: „(Kristus) je dříve než všechno (ostatní) a všechno trvá v něm“ (Kol 1, 17).

Křesťanský Bůh není hodinář ani architekt, který se o své dílo, po té, co ho učinil, již dále nestará. Tyto představy jsou typické pro deistickou koncepci, podle níž se Bůh nevměšuje do

⁷Srov. Jan Pavel II., enc. *Dominum et vivificantem*, 18–V–1986, 10.

⁸Benedikt XVI., *Homilie*, 15–VIII–2005.

záležitostí tohoto světa. To je však zkreslováním skutečného Boha Stvořitele, neboť je oddělováno drastickým způsobem stvoření od božského uchovávání a řízení světa.⁹

Pojem uchovávání je „spojovacím mostem“ mezi stvořitelenskou činností a Božím řízením světa (prozřetelností). Bůh nejenže svět tvoří a udržuje ho v existenci, ale navíc „vede své tvory ke konečné dokonalosti, k níž je povolal“ (Kompendium, 55). Písmo svaté představuje absolutní svrchovanost Boha a neustále dotvrzuje jeho otcovskou péči jak v těch nejmenších věcech, tak ve velkých událostech v dějinách (srov. Katechismus, 303). V této souvislosti se Ježíš zjevuje jako „vtělená“ prozřetelnost Boha, který se stará jako dobrý pastýř o hmotné a duchovní potřeby lidí (Jan 10, 11. 14–15; Mt 14, 13–14, atd.) a učí nás odevzdávat se do jeho péče (Mt 6, 31–33).

Jestliže Bůh vše tvoří a dobrotivě řídí, odkud pochází zlo? „Na tuto otázku, tak naléhavou jako nevyhnutelnou, tak bolestnou jako tajemnou, nemůže stačit žádná ukvapená odpověď (...). V křesťanském poselství není jediný bod, který by z jistého hlediska nebyl odpovědí na problém zla“ (Katechismus, 309).

Stvoření není od počátku zcela dokončené, Bůh ho učinil *in statu viae*, to je na cestě ke konečnému cíli, kterého musí teprve dosáhnout. Pro uskutečnění svých úradků Bůh využívá spolupráci svých stvoření, poskytuje lidem možnost podílet se na jeho prozřetelnosti a respektuje jejich svobodu, i když jednají špatně (srov. Katechismus, 302, 307, 311). Skutečně překvapivé je, že Bůh „ve své všemohoucí prozřetelnosti může vytěžit dobro z následků zla“ (Katechismus, 312). Je tajemnou, avšak velikou pravdou, že „všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha“ (Řím 8, 28).¹⁰

Zkušenost zla jakoby představovala napětí mezi Boží všemohoucností a Boží dobrotou v dějinném působení. Odpovědí, jistě tajemnou, je Kristův kříž, který zjevuje světu „způsob bytí“ Boha a je proto pro člověka pramenem moudrosti (*sapientia crucis*).

1. 4. Stvoření a spása

Stvoření je „prvním krokem ke Smlouvě jediného Boha s jeho lidem“ (Kompendium, 51). V Bibli je stvoření otevřené spasitelskému působení Boha v dějinách, jehož naplnění spočívá ve velikonočním tajemství Krista a které dosáhne své dokonalosti na konci všech časů. Stvoření je učiněno vzhledem k „sabat“u, sedmému dni, kdy Bůh odpočíval, dni, v němž se završuje první stvoření a který se otevírá osmému dni, v němž začíná ještě větší dílo: spása, nové stvoření v Kristu (2 Kor 5; srov. Katechismus, 345–349).

Ukazuje se tak kontinuita a jednota Božího plánu o stvoření a spáse. Není mezi nimi žádné přerušení, ale pouto, protože lidský hřích nezničil zcela Boží dílo. Vztah mezi stvořením a spásou může být vyjádřen tím, že stvoření je na jednu stranu první spasitelskou událostí, a výkupná spása má zase na druhou stranu znaky nového stvoření. Tento vztah osvětluje důležité aspekty křesťanské víry, jako je zaměření přirozenosti na milost nebo existence posledního nadpřirozeného cíle člověka.

---

⁹Deismus obsahuje chybu v metafyzickém poznatku o stvoření, neboť to, jako darování bytí, s sebou nese ontologickou závislost na straně stvořené věci, která je neoddelitelná od svého trvání v čase. Oboje tvoří stejný čin, a to i kdybychom je dokázali koncepčně rozdělit: „Zachovávání věci od Boha není skrze nějaký nový čin, ale skrze pokračování činu, kterým dává bytí, kterýžto čin jest ovšem bez pohybu a času“ (sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, I, q. 104, a. 1, ad 4).

¹⁰V návaznosti na zkušenosti mnohých světců v historii církve tento výraz sv. Pavla často používal sv. Josemaría, který radostně přijímal Boží vůli a doporučoval to i ostatním (srov. sv. Josemaría, *Brázda*, 127; *Křížová cesta*, IX, 4; *Boží přítel*, 119). Také poslední kniha Jana Pavla II.: *Paměť a identita*, je hlubokým zamyšlením nad působením Boží prozřetelnosti v lidských dějinách podle dalšího výroku sv. Pavla: „Nedopusť, aby tě zlo přemohlo, nýbrž přemáhej zlo dobrem“ (Řím 12, 21).

2. Stvořená realita

Výsledkem stvořitelského působení Boha je celý stvořený svět, „nebe a země“ (Gn 1, 1). Bůh „na počátku časů stvořil z ničeho obojí řád stvoření, duchový i tělesný, to je anděly i pozemský svět; potom člověka, který se podílí na obojím, protože sestává z duše a těla.“¹¹

Křesťanství překonává jak monismus (který tvrdí, že hmota a duch se sjednocují a že Bůh a svět se ztotožňují), tak dualismus (podle nějž jsou hmota a duch dva protikladné počáteční principy).

Stvořitelská činnost se vztahuje k Boží věčnosti, ale účinek tohoto působení je označen časovostí. Zjevení říká, že svět byl stvořen s časovým počátkem,¹² to je stvořen spolu s časem, což odpovídá jednotnosti Božího plánu zjevit se v dějinách spásy.

2. 1. Duchový svět: andělé

„Existence duchových, netělesných bytostí, které Písmo svaté obvykle nazývá anděly, je pravda víry. Svědectví Písma je tak jasné, jako jednomyslnost tradice“ (Katechismus, 328). Písmo i tradice je ukazují v jejich dvojí funkci chválit Boha a být posly jeho spasitelského plánu. Nový zákon představuje anděly ve vztahu s Kristem: stvoření skrze něj a pro něj (Kol 1, 16), obklopují Ježíšův život od jeho narození až po nanebevstoupení a jsou oznamovateli jeho druhého slavného příchodu (srov. Katechismus, 333).

Andělé jsou od počátku přítomni v životě církve, která má prospěch z jejich mocné pomoci a v liturgii se k nim připojuje v klanění Bohu. Život každého člověka je od narození doprovázen andělem, který ho ochraňuje a vede k Životu (srov. Katechismus, 334–336).

Teologie (zvláště sv. Tomáš Akvinský, *Andělský doktor*) a učitelský úřad církve do hloubky prozkoumali přirozenost těchto čistě duchových bytostí, obdařených inteligencí a vůlí a říkají, že jsou to osobní a nesmrtelní tvorové, kteří převyšují dokonalostí všechny viditelné tvory (srov. Katechismus, 330).

Andělé byli stvořeni ve stavu zkoušky. Někteří se neodvolatelně vzbouřili proti Bohu. Satan a ostatní zlí duchové, padlí do hříchu – byli stvořeni dobří, ale sami ze sebe udělali zlé – navedli naše prarodiče, aby zhřešili (srov. Katechismus, 391–395).

2. 2. Hmotný svět

„Bůh stvořil viditelný svět v celém jeho bohatství, v jeho rozmanitosti a řádu. Písmo symbolicky představuje dílo Stvořitele jako božskou „práci“ v pořadí šesti dní, která končí „odpočinkem“ sedmého dne (Gn 1, 1–2, 4)“ (Katechismus, 337). „Církev při mnoha příležitostech musela hájit, že stvoření, včetně hmotného světa, je dobré (srov. DS 286; 455–463; 800; 1333; 3002)“ (Katechismus, 299).

„Z toho, jak byly stvořeny, mají všechny věci vlastní trvalost, pravdivost, hodnotu, vlastní zákony i uspořádání“ (*Gaudium et spes* 36, 2). Pravda a dobro stvořených věcí pochází od jediného Boha Stvořitele, který je zároveň trojjediný. Stvořený svět je tedy jistým odrazem působení božských Osob: „stopa Trojice se jeví ve tvorstvu“.¹³

Vesmír má v sobě krásu a vznešenost, protože je dílem Boha. Mezi tvory existuje solidarita a hierarchie, což má vést k obdivu k stvořeným věcem a k přírodním zákonům, které je řídí (srov. Katechismus, 339, 340, 342, 354). Vesmír byl stvořen pro člověka, který obdržel od Boha příkaz podmanit si zemi (srov. Gn 1, 28). Tento příkaz není výzvou k despotickému vykořisťování přírody,

114. lateránský koncil (1215): DS 800.

12Tak učí 4. lateránský koncil a s odkazem na něj 1. vatikánský koncil (srov. DS 800 a 3002). Jedná se o zjevenou pravdu, kterou rozum nemůže dokázat, jak učil sv. Tomáš ve slavné středověké disputaci o věčnosti světa: srov. *Contra gentiles*, kniha 2., kap. 31–38; a jeho krátké filozofické dílo *De aeternitate mundi*.

13Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, I, q. 45, a. 7, co.; srov. Katechismus, 237.

ale k účasti na stvořitelství moci Boha: prostřednictvím své práce člověk spolupracuje na zdokonalování stvoření.

Křesťan sdílí spravedlivé požadavky, které ukázalo v posledních desetiletích ekologické citění, aniž by upadl do zbloudilého zbožšťování světa, a potvrzuje nadřazenost člověka nad ostatními tvory jako „vrcholu díla stvoření“ (Katechismus, 343).

2. 3. Člověk

Lidé zauímají ve stvořitelství Božím díle zvláštní místo, protože mají účast na světě hmotném i duchovém. Pouze o člověku říká Písmo svaté, že ho Bůh stvořil „k svému obrazu a podobě“ (Gn 1, 26). Člověk byl Bohem postaven do čela viditelného světa a těší se zvláštní důstojnosti, neboť „jen člověk je ze všech viditelných tvorů schopen poznávat a milovat svého Stvořitele; je jediným tvorem, kterého Bůh chtěl pro něho samého; jen člověk je povolán, aby sdílel poznáním a láskou Boží život, k němuž byl stvořen a který je hlavním důvodem jeho důstojnosti“ (Katechismus, 356; srov. tamtéž, 1701–1703).

Muž a žena ve své různosti a komplementaritě chtěné Bohem mají stejnou důstojnost lidské osoby (srov. Katechismus, 357, 369, 372). U obou existuje podstatná jednota těla a duše, přičemž duše je formou člověka. Lidská duše je duchová, je bezprostředně stvořena Bohem (není „zplozena“ rodiči, ani neexistovala předem) a je nesmrtelná (srov. Katechismus, 366). Oba prvky (duchovost a nesmrtelnost) lze dokázat filozoficky. Je proto redukcionismem tvrdit, že člověk pochází výlučně z biologické evoluce (absolutní evolucionismus). V realitě existují ontologické skoky, které nelze vysvětlit pouze evolucí. Např. mravní svědomí a svoboda člověka ukazují jeho nadřazenost nad hmotným světem a jsou důkazem jeho zvláštní důstojnosti.

Pravda o stvoření pomáhá překonat jak negaci svobody (determinismus), tak opačný extrém, který spočívá v jejím nesprávném vyvyšování: lidská svoboda je stvořená, není absolutní, a existuje ve vzájemné závislosti na pravdě a dobru. Sen o svobodě jako čisté moci a libovůli vypovídá o pokřiveném obrazu člověka i Boha.

Člověk se svou činností a prací podílí na stvořitelství moci Boha.¹⁴ Jeho inteligence a vůle se podílí na Boží moudrosti a lásce. Zatímco ostatní viditelný svět je pouhou stopou Trojice, lidská bytost je skutečným *imago Trinitatis* [obrazem Trojice].

3. Některé praktické důsledky pravdy o stvoření

Radikálnost stvořitelství a spasitelství Boží činnosti žádá od člověka odpověď, která má mít stejný totální charakter: „Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou“ (Dt 6, 5; srov. Mt 22, 37; Mk 12, 30; Lk 10, 27). V této odpovědi se nalézá skutečné štěstí.

Univerzálnost Boží činnosti má význam jak intensivní, tak extensivní: Bůh tvoří a zachraňuje celého člověka a všechny lidi. Naše odpověď na Boží výzvu milovat ho celým bytím je podstatně spjata s vnášením jeho lásky do celého světa.¹⁵

Poznání a údiv nad Boží mocí, moudrostí a láskou vede člověka k úctě, klanění a pokoře, k životu v přítomnosti Boží s vědomím, že je jeho dítětem. Víra v prozřetelnost vede křesťana k synovské důvěře v Boha za všech okolností: k vděčnosti za obdržená dobra a k prosté odevzdanosti v tom, co se může zdát špatným, neboť Bůh umí vytěžit ze zla ještě větší dobro.

Křesťan, vědom si toho, že vše bylo stvořeno k slávě Boží, se snaží ve svém jednání hledat skutečný cíl, který naplňuje jeho život štěstím: slávu Boží, ne vlastní marnou slávu. Snaží se

¹⁴Srov. sv. Josemaría, *Boží přítel*, 57.

¹⁵Apoštolát jako překypování vnitřního života (srov. sv. Josemaría, *Cesta*, 961) se projevuje jako důsledek dynamiky *ad intra* – *ad extra* božského působení, to je intenzity trojičného bytí, moudrosti a lásky, která překypuje na jeho tvory.

napravovat úmysl svého jednání, aby bylo možné říci, že jediným cílem jeho života je ono *Deo omnis gloria!*¹⁶

Bůh chtěl postavit člověka do čela svého stvoření, svěřil mu nadvládu nad světem, aby ho svou prací zdokonalil. Lidskou činnost lze proto považovat za účast na Božím stvořitelším díle.

Velikost a krása tvorstva vyvolává v lidech údiv, probouzí v nich otázku po původu a osudu světa a člověka a dává jim tušit existenci jejich Stvořitele. Křesťan ve svém dialogu s nevěřícími může vyvolat tyto otázky, aby se lidská srdce a inteligence otevřely světlu Stvořitele. Také v dialogu s věřícími jiných náboženství nalézá křesťan v pravdě o stvoření skvělý výchozí bod, neboť se jedná o částečně sdílenou pravdu, která tvoří základ tvrzení o některých základních mravních hodnotách člověka.

Santiago Sanz

Základní použitá literatura

- Katechismus katolické církve, 279–374.
- Kompendium Katechismu katolické církve, 51–72.
- DH, č. 125, 150, 800, 806, 1333, 3000–3007, 3021–3026, 4319, 4336, 4341.
- 2. vatikánský koncil, *Gaudium et spes*, 10–18, 19–21, 36–39.
- Jan Pavel II., *Věřím v Boha Otce. Katecheze o kředu (I)*. Palabra, Madrid 1996, 181–218.

Doporučená literatura

- Sv. Augustin, *Vyznání*, kniha XII.
- Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, I, qq. 44–46.
- Rozhovory s mons. Escrivou de Balaguer, *Vášnivě milovat svět*, 113–123.
- Jan Pavel II., *Paměť a identita*. Karmelitánské nakladatelství, 2005.

---

¹⁶Srov. sv. Josemaría, *Cesta*, 780; *Brázda*, 647; *Výheň*, 611, 639, 1051.